

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ		
ПРИРОДА И ДРУШТВО		
РАЗРЕД	СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА	ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА
ПЕТИ	3	108
ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА		
<ul style="list-style-type: none"> - развијање интересовања за упознавањем природних и друштвених појава и процеса, као и њихове међусобне повезаности - оспособљавање ученика за разумијевање друштвених односа, схватање њихове међусобне условљености и повезаности, те улоге и значаја човјека у изградњи тих односа. - оспособљавање ученика за проналажење информација кориштењем различитих извора и облика прикупљања истих, самостално учење и тимски рад, те развијање истраживачких компетенција ученика - развој животних вјештина код ученика у погледу комуникације, друштвене одговорности о промјенама у природи и друштвеном окружењу 		
ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА		
<ul style="list-style-type: none"> - усвајање знања о природи и друштву као увод у оспособљавање ученика за проучавање природних и друштвено-хуманистичких наука у предметној настави. - уочвање и схватање повезаност природних и друштвених појава и међузависности њихових процеса - оспособљавање за организовано и систематично посматрање и истраживање природних и друштвених појава и процеса, те кориштење добијених података/налаза истраживања - оспособљавање ученика за прикупљање материјала као историјске грађе карактеристичне за одређено временско раздобље - подстицање способности за коришћење различитих извора знања и различите приступе у учењу природних и друштвених појава и процеса - увиђање природних и друштвених појава и процеса, те указивање на улогу човјека у природним и друштвеним појавама и процесима - усвајање знања о географском положају Републике Српске и Босне и Херцеговине - усвајање основних знања о природним и друштвено-географским карактеристикама Републике Српске и Федерације БиХ - усвајање основних знања о привредним ресурсима и привредној развијености Републике Српске и Федерације БиХ - развијање свијести о сопственом националном идентитету и поштовању националног идентитета других народа - развијање позитивног става према културном наслеђу - усвајање основних знања о свједоцима прошлости, упознање начина живота људи од досељавања Старих Словена па до краја 20. вијека - усвајање основних знања о небеским тијелима, постанку и саставу Земље, ваздуху 		

- усвајање основних знања о екологији, међусобној зависности живе и неживе природе, као и међузависности унутар живе природе и међузависности унутар неживе природе.
-усвајање основних знања о биљкама и животињама у стаништима и животним заједницама
- развијање љубави према природи и подстицање ученика на заштиту и унапређење живе и неживе природе
-усвајање основних знања о човјеку као живом бићу, човјековом организму, његовом функционисању и начину заштите

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Ред. бр.	Наставне области и теме	Оквирни број часова
	ПРИРОДА	52
1.	Небеска тјела	6
2.	Постанак и састав Земље	8
3.	Ваздух-омотач планете Земље	8
4.	Нежива природа-материјали	7
5.	Екологија	4
6.	Станишта и животне заједнице	15
7.	Човјек као дио природе	8
	ДРУШТВО	56
8.	Република Српска и Босна и Херцеговина	4
9.	Природно-географске карактеристике Републике Српске и Федерације БиХ	8
10.	Друштвено-географске и привредне карактеристике Републике Српске и Федерације БиХ	16
11.	Прошлост	28
	УКУПНО	108

ИСХОДИ УЧЕЊА И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ

Наставна област 1: Природа (52 часа)

Посебни циљеви:

- усвајање основних знања о небеским тијелима, постанку и саставу Земље, ваздуху
- усвајање основних знања о екологији, међусобној зависности живе и неживе природе, као и међузависности унутар живе природе и међузависности унутар неживе природе
- усвајање основних знања о биљкама и животињама у стаништима и животним заједницама

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
Ученик: - описује небеска тијела звијезде, планете, метеори, сателии - препознаје планете Сунчевог система према удаљености од Сунца описује начин кретања Земље и осталих планета око Сунца - упознаје значај Сунца за Земљу - описује облик Земље	Небеска тијела – појам Сунце – извор живота на Земљи Земља-планета Сунчевог система Природна станишта и животне заједнице Шума-карактеристике станишта и животне заједнице Воде-карактеристике станишта и животне заједнице Ливада и пашњак карактеристике станишта

<ul style="list-style-type: none"> - приказује кретање Земље око своје осе и око Сунца - описује процес настанка Земље - разликује Земљине омотаче (ваздушни и водени омотач) - разликује главне дијелове у саставу Земље (Земљина кора, Земљино језгро, омотач језгра) - упознаје узроке вулкана и земљотреса - уочава да су земљотреси и вулкан обликовали изглед планете Земље - разликује врсте и типове тла/земљиште - уочава начине одржавања и повећавања плодности тла, пошумљавања, наводњавања и одводњавања - разликује природна блага унутрашњости земље (руде, минерале и горива) - објашњава значај руда, минерала и горива за живот и рад човјека - препознаје начине загађивања земљишта - примјењује начине заштите земљишта - доказује особине ваздуха (да је ваздух без боје, мириса, да се шири, има масу, заузима простор, врши притисак и креће се - вјетрови) - набраја и описује састав ваздуха - запажа промјене при сагоријевању - описује значај ваздуха за живот на Земљи - разликује узроке и посљедице загађивања ваздуха - уочава и самостално раздваја смјесе просијавањем, одливањем, цијеђењем и испаравањем - препознаје примјере штедљивог коришћења електричне енергије - уочава примјере употребе магнета у свакодневном животу - препознаје запаљиве материјале; - описује опасности и начине заштите од пожара (зна како угасити пожар) - разликује права и обавезе човјека према природи - разликује појмове депонија и рециклаже 	<p>и животне заједнице</p> <p>Култивисана станишта и животне заједнице</p> <p>Повртњак-карактеристике станишта и животне заједнице</p> <p>Њива-карактеристике станишта и животне заједнице</p> <p>Воћњак и и виноградкарактеристике станишта и животне заједнице</p> <p>Парк и цвијетњаккарактеристике станишта и животне заједнице</p> <p>Одјељењски хербаријум.</p> <p>Развој човјека (свјесно и друштвено биће).</p> <p>Дијелови тијела човјека</p> <p>Нервни систем, органи за кретање, дисање, крвоток, варење, излучивање, кожа, чулни органи.</p> <p>Физичке промјене у пубертету</p>
--	--

отпада

- описује улогу комуналних предузећа
- препознаје улогу контејнера за разврставање различитог отпада
- уочава међусобну зависност биљака, животиња и човјека (ланац исхране, произвођачи, потрошачи и разлагачи)
- описује начин на који човјек мијења окружење, утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју
- разликује основна обиљежја природних и култивисаних станишта и животних заједница
- наводи врсте, значај и коришћење шума и њихову заштиту
- уочава опасности за шуме
- разликује врсте животиња у шуми (звијери и племениту дивљач)
- описује међусобне односе и утицаје биљака и животиња у шуми
- уочава сличности и разлике ријеке, баре, језера и мора као животне заједнице
- препознаје биљке и животиње које живе у води и поред воде
- наводи значај, коришћење и заштиту воде као животне заједнице
- именује ливадске биљке и њихов значај (трава, дјетелина, крмно биље, љековите биљке ливаде)
- препознаје животињски свијет ливаде
- уочава међусобне односе и утицаје биљака и животиња на ливади и пашњаку
- описује како настају обрадиве површине
- разликује биљке у повртњаку, те сличности и разлике њиховог гајења
- објашњава значај и коришћење повртларских култура за човјека
- препознаје биљке које расту на њиви
- објашњава значај житарица
- разликује штетне организме на житарицама (снијет, житна рђа)
- описује међусобне односе и утицаје биљака

<p>и животиња у повртњаку и њиви</p> <ul style="list-style-type: none"> - разликује корисне и штетне животиње у повртњаку и њиви - описује начине заштите биљака у повртњаку и на њиви - препознаје и разликује воће по врстама, те описује значај и начин кориштења воћа - разликује штетне од корисних инсеката, птица и других животиња у воћњаку и винограду - уочава и описује међусобне односе и утицаје биљака и животиња у воћњаку и винограду - наводи начине заштите воћњака и винограда - разликује парк и цвијетњак - уочава међусобне односе и утицаје биљака и животиња у парку и цвијетњаку - приказује и примјењује начине одржавања и заштите паркова и цвијетњака - учествује у изради заједничког одјељењског хербаријума са биљкама сакупљеним из различитих животних заједница - препознаје обиљежја човјека (усправан ход, мишљење, говор и друштвеност) - описује животне циклусе развоја човјека (човјек се рађа, развија и умире) - разликује главне дијелове човјековог тијела (глава, труп и удови) и основне функције човјекових органе (нервни систем, органи за кретање, дисање, крвоток, варење, излучивање, кожа, чулни органи) - уочава начине заштите сваког од органа код човјека - разликује најзначајније физичке промјене у пубертету код дјевојчица и дјечака 	
Наставна област 2 : Друштво (56 часова)	
<p>Посебни циљеви:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усвајање знања о географском положају Републике Српске и Босне и Херцеговине - усвајање основних знања о природним и друштвено-географским карактеристикама Републике Српске и Федерације БиХ - развијање позитивног става према културном наслеђу 	

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	САДРЖАЈИ/ПОЈМОВИ
<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уочава положај и границу Босне и Херцеговине на географској карти у односу на државе у окружењу - наводи и описује основе административно територијалног уређења БиХ - разликује симболе (обилежја) Босне и Херцеговине и Републике Српске - Босна и Херцеговинадржава са два ентитета. - Назив и положај на географској карти (ФБиХ и Република Српска) - симболи БиХ и Републике Српске - познаје, именује, уочава разлику и показује на карти БиХ географски положај природно-географских области БиХ - препознаје и уочава на географској карти Босне и Херцеговине положај равница, котлина, поља, планина, ријека и језера и објашњава њихов значај - уочава на географској карти положај Јадранског мора и дужину морске обале (БиХ) и објасни значај Неума за БиХ - именује основне типове климе у БиХ и њихове карактеристике, те описује њихов утицај на живот и дјелатност људи - одређује положај на географској карти и уочава значај националних паркова у БиХ - разликује позитивне и негативне утицаје човјека на мијењање природе - именује народе и националне мањине у БиХ - именује вјерске објекте и наводи њихову важност - препознаје основна обилежја, обичаје и традицију конститутивних народа и појединих националних мањина - развија позитиван став о свом националном идентитету и примјерима показује да поштује национални идентитет других народа - именује сусједне државе БиХ, њихове главне градове - препознаје обилежја Србије, Црне Горе и 	<p>Босна и Херцеговинадржава са два ентитета</p> <p>Назив и положај на географској карти (ФБиХ и Република Српска)</p> <p>Симболи БиХ и Републике Српске.</p> <p>Рељеф БиХ.</p> <p>Воде БиХ: ријеке, језера, Јадранско море.</p> <p>Клима у БиХ</p> <p>Национални паркови Босне и Херцеговине (РСи ФБиХ)</p> <p>Становништво у БиХ</p> <p>Вјере, обичаји и традиција конститутивних народа и националних мањина у БиХ.</p> <p>Очување националног идентитета.</p> <p>Сусједне државе Босне и Херцеговине (Србија, Црна Гора, Хрватска) и њихови симболи</p> <p>Привредне карактеристике Босне и Херцеговине (Пољопривреда и шумарство; Рударство, индустрија и енергетика; Саобраћај, трговина; Туризам и угоститељство)</p> <p>Природна богатства и дјелатност људи у РС и ФБиХ</p> <p>Развијеност и значај привредних грана у БиХ</p> <p>Свјedoци прошлости</p> <p>Наши преци Стари Словени</p> <p>Прве српске државе</p> <p>Постанак Босне</p> <p>Турска освајања, пад Босне под турску власт</p> <p>Буне и устанци у БиХ</p> <p>Становништво у БиХ под аустроугарском влашћу</p> <p>Први свјетски рат</p> <p>Стварање Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (Краљевина СХС)</p> <p>Други свјетски рат</p> <p>Краљевина Југославије у Другом свјетском рату</p> <p>Култура сјећања и памћења (Страдање Срба, Јевреја и Рома)</p> <p>Стварање СФР Југославије и СР Босне и Херцеговине</p> <p>Распад СФРЈ (1991)</p> <p>Рат у БиХ (1992-1995)</p>

Хрватске

- именује природна богатства у БиХ (шуме, пашњаци, руде, минерали, извори, природне љепоте) и њихов значај за живот човјека
- препознаје привредне гране које су развијене у БиХ и њихов значај за развој БиХ
- именује најважније привредне објекте и одређује њихов положај на географској карти БиХ
- уочава везу између развијености привредних грана у БиХ и дјелатности људи
- препознаје материјалне, писане и усмене историјске изворе (насеља, тврђаве, вјерске објекте, ископине, зидине, културно-историјске споменике, оруђа, новац, књиге, старо посуђе, одјевне и украсне предмете) и објасни шта они представљају
- упознаје и користи ленту времена за приказивања значајних догађаја из прошлости
- упознаје живот и занимања Старих Словена
- именује прве српске државе
- описује какав је живот био у Босни када је она била под турском влашћу
- уочава облике отпора становништва у вријеме турске владавине
- описује положај и однос становништва у БиХ под аустроугарском влашћу
- упознаје узроке и повод за почетак Првог свјетског рата
- уочава посљедице Првог свјетског рата
- упознаје вријеме настанка и простор који је обухватала Краљевина СХС
- упознаје промјену имена у Краљевину Југославију
- уочава узроке Другог свјетског рата (циљеве фашистичких држава)
- описује напад Њемачке на Краљевину Југославију
- описује начине на који је народ пружио отпор окупатору
- наводи најважније догађаје током Другог свјетског рата
- упознаје споменике страдања Срба, Јевреја и Рома и одређује положај на

<p>географској карти (Јасеновац, Градина...)</p> <p>-учава да су на нашим просторима постојале различите државе, да државе постају и нестају, да се мијењају</p> <p>-упознаје догађаје везане за распад СФРЈ (1991)</p> <p>-учава последице рата у БиХ (1992-1995).</p>	
КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА	
<p>Наставни предмет Природа и друштво потребно је спроводити у корелацији са одређеним темама, исходима и садржајима наставних предмета Српски језик, Ликовна култура , Физичко и здравствено васпитање и ВРОЗ.</p>	
НАПОМЕНЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОГРАМА	
<p>Циљеви и исходи учења су дефинисани у складу са карактеристикама и специфичностима ученика са тежим оштећењем слуха.. Фонд часова за одређене теме дат је оквирно, и могуће га је мијењати у складу са потребама ученика.</p> <p>Поред разлике у исходима учења (дефинисаним за ученике са тежем оштећењем слуха и за ученике типичног развоја), постоје разлике у методама и техникама поучавања као и у наставним средствима. Потребно је у раду користити како опште образовне методе тако и сурдопедагошке методе и специфичне облике рада.Користити различите дидактичке материјале, апликације и мултимедијална наставна средстава. У што већој мјери слиједити принцип очигледности.</p> <p>Исходи наведени у овом програму представљају оквирно и уопштено дата очекивања, а наставник ће у односу на конкретне потребе и могућности ученика вршити њихову операционализацију и конкретизацију.Приликом обраде тема организовати посјете сеоском имању(њива, ливада, воћњак, виноград), музеју, амбуланти.....</p> <p>Рад, напредовање и постигнућа ученика потребно је пратити у континуитету и користити све облике провјеравања знања.</p>	